

श्रीमद् भागवत का यह सार
भागवद् भक्ति ही आधार

श्रीमद् भागवत रसिक कुटुंब

कुंती स्तुति

श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

प्रथमः स्कन्धः

॥ अथाष्टमोऽध्यायः ॥

सूत उवाच

अथ ते संम्परेतानां(म्), स्वानामुदकमिच्छताम् ।

दातुं(म्) सकृष्णा गङ्गायां(म्), पुरस्कृत्य ययुः(स्) स्त्रियः ॥ 1 ॥

सूत म्हणाले-यानंतर पांडव श्रीकृष्णांच्यासह स्त्रियांना पुढेकरून मेलेल्या स्वजनांना तिलांजली देण्यासाठी गंगा तीरावर गेले.

ते निनीयोदकं(म्) सर्वे, विलप्य च भृशं(म्) पुनः ।

आप्लुता हरिपादाब्ज- रजः(फ्)पूतसरिज्जले ॥ 2 ॥

तेथे त्या सर्वांनी मृत बंधूंना तिलांजली दिली आणि पुन्हा विलाप केला.त्यानंतर भगवंतांच्या चरण कमलांच्या धुळीने पवित्र झालेल्या गंगाजलात पुन्हा स्नान केले.

तत्रासीनं(ङ्) कुरुपतिं(न्), धृतराष्ट्रं(म्) सहानुजम् ।

गान्धारीं(म्) पुत्रशोकार्तां(म्), पृथां(ङ्) कृष्णां(ञ्) च माधवः ॥ 3 ॥

सान्त्वयामास मुनिभिर्-हतबन्धूञ्छुचार्पितान् ।

भूतेषु कालस्य गतिं(न्), दर्शयन्नप्रतिक्रियाम् ॥ 4 ॥

कुरुराज महाराज युधिष्ठिर, त्यांचे बंधू, धृतराष्ट्र पुत्र शोकाने व्याकुळ झालेली गांधारी, कुंती आणि द्रौपदी असे सर्वजण मृत स्वजनांच्यासाठी शोक करीत होते. भगवान श्रीकृष्णांनी धौम्य मुनींसह त्यांचे सांत्वन करून त्यांची समजूत घातली की संसारातील सर्व प्राणी कालाच्या अधीन आहेत. मृत्यूपासून कोणाचीही सुटका होऊ शकत नाही.

साधयित्वाजातशत्रोः(स),स्व(म) राज्यं(ङ्)कितवैर्हतम् ।

घातयित्वासतो राज्ञः(ख), कचस्पर्शक्षतायुषः ॥ 5 ॥

अशा प्रकारे धूर्त बंधूनी कपटाने हिसकावून घेतलेले राज्य भगवान श्रीकृष्णांनी अजातशत्रू युधिष्ठिर महाराजांना त्यांचे त्यांना देऊन टाकले. तसेच द्रौपदीच्या केश संभाराला स्पर्श केल्याने आयुष्य क्षीण झालेल्या दुष्ट राजांचा वध करविला .

याजयित्वाश्वमेधैस्तं(न), त्रिभिरुत्तमकल्पकैः ।

तद्यशः(फ्) पावनं(न) दिक्षु, शतमन्योरिवातनोत् ॥ 6 ॥

त्याचप्रमाणे उत्तम सामग्री आणि पुरोहितांद्वारे युधिष्ठिरकडून तीन अश्वमेध यज्ञ करविले. याप्रमाणे 100 यज्ञ करणाऱ्या इंद्राच्या यशाप्रमाणे युधिष्ठिराचे पवित्र यश दशदिशात पसरविले .

आमन्त्र्य पाण्डुपुत्रां(म)श्च, शैनेयोद्धवसं(यँ)युतः ।

द्वैपायनादिभिर्विप्रैः(फ्),पूजितैः(फ्) प्रतिपूजितः ॥ 7 ॥

गन्तुं(ङ्) कृतमतिर्ब्रह्मन् , द्वारकां(म्) रथमास्थितः ।

उपलेभेऽभिधावन्ती- मुत्तरां(म्) भयविह्वलाम् ॥ 8 ॥

तदनंतर भगवान श्रीकृष्णांनी तिथून जाण्याचा विचार केला. व्यास आदी ब्राह्मणांचा सत्कार करून पांडवांचा निरोप घेतला.त्या सर्वांनीही भगवान श्रीकृष्णांचा मोठाच सत्कार केला .त्यानंतर श्रीकृष्ण, सात्यकी आणि उद्धवासह द्वारकेला जाण्यासाठी म्हणून रथावर आरूढ झाले. त्याचवेळी त्यांनी पाहिले की भयाने विव्ळ झालेली उत्तरा समोरून पळत पळत येत आहे .

उत्तरोवाच

पाहि पाहि महायोगिन्- देवदेव जगत्पते ।

नान्यं(न) त्वदभयं(म्) पश्ये ,यत्र मृत्युः(फ्) परस्परम् ॥ 9 ॥

उत्तरा म्हणाली - देवाधि देवा जगदीश्वरा ,आपण महान योगी आहात, आपण माझे रक्षण करा. या लोकात मला अभय देणारा आपल्या शिवाय अन्य कोणीही नाही कारण इथे तर प्रत्येक जण दुसऱ्याच्या मृत्यूलाच कारण होत आहेत .

अभिद्रवति मामीश, शरस्तप्तायसो विभो ।

कामं(न) दहतु मां(न) नाथ, मा मे गर्भो निपात्यताम् ॥ 10 ॥

हे प्रभू, आपण सर्व शक्तिमान आहात. तप्त असलेला हा लोखंडी बाण माझ्याकडेच वेगाने येत आहे. स्वामी, हा माझे खुशाल भस्म करू, परंतु याने माझ्या गर्भाला धक्का पोहोचवू नये .

सूत उवाच

उपधार्य वचंस्तस्या, भगवान् भक्तवत्सलः ।

अपाण्डवमिदं(ङ्) कर्तुं(न्), द्रौणेरस्त्रमबुध्यत ॥ 11 ॥

सूत म्हणाले - तिचे करुणा वचन ऐकता भक्तवत्सल भगवान समजून चुकले की अश्वत्थाम्याप्रमाणेच पांडवांचा वंश नाहीसा करण्यासाठी ब्रह्मास्त्राचा प्रयोग केलेला आहे .

तर्ह्येवाथ मुनिश्रेष्ठ, पाण्डवाः(फ्) पञ्च सायकान् ।

आत्मनोऽभिमुखान्दीप्ता- नालक्ष्यास्त्राण्युपाददुः ॥ 12 ॥

हे मुनिश्रेष्ठ, जळत असलेले पाच बाण आपल्याकडेच येत असलेले पांडवांनी त्याच वेळेस पाहिले म्हणून त्यांनीही आपापली अस्त्रे सज्ज केली .

व्यसनं(वँ) वीक्ष्य तत्तेषा- मनन्यविषयात्मनाम् ।

सुदर्शनेनं स्वास्त्रेणं, स्वानां(म्) रक्षां(वँ) व्यधाद्विभुः ॥ 13 ॥

सर्व शक्तीमान, भगवान श्रीकृष्णांनी आपल्या अनन्यप्रेमी भक्तांवर संकट आलेले पाहून आपल्या सुदर्शन चक्राने त्यांचे रक्षण केले .

अन्तः(स्)स्थः(स्) सर्वभूताना- मात्मा योगेश्वरो हरिः ।

स्वमाययाऽऽवृणोद्गर्भं(वँ), वैराट्याः(ख्) कुरुतन्तवे ॥ 14 ॥

योगेश्वर श्रीकृष्ण सर्व प्राण्यांच्या हृदयात आत्मरूपाने विराजमान आहेत. पांडवांची वंशपरंपरा चालू राहण्यासाठी त्यांनी आपल्या मायेने उत्तरेचा गर्भ आच्छादित केला .

यद्यप्यस्त्रं(म्) ब्रह्मशिरस्- त्वमोघं(ञ्) चाप्रतिक्रियम् ।

वैष्णवं(न्) तेज आसाद्य, समशाम्यद् भृगूद्वह ॥ 15 ॥

शौनका, जरी ब्रह्मास्त हे अमोघ आहे आणि त्याला प्रतिकार करण्याचा कोणताच उपाय नाही तरी भगवान श्रीकृष्णांच्या तेजासमोर आल्यावर ते शांत झाले .

मा मं(म)स्था ह्येतदाश्चर्यं(म),सर्वाश्चर्यमयेऽच्युते ।

य इदं(म) मायया देव्या, सृजत्यवति हन्त्यजः ॥ 16 ॥

हे आश्चर्य समजण्याचे काही कारण नाही. कारण भगवान श्रीकृष्ण तर सर्व आश्चर्यांचे निधान आहेत. ते स्वतः अजन्मा असूनही आपल्या मायेच्या योगाने या विश्वाची उत्पत्ती, रक्षण आणि संहार करतात .

ब्रह्मतेजोविनिर्मुक्तै- रात्मजैः(स) सह कृष्णया ।

प्रयाणाभिमुखं(ङ) कृष्ण- मिदमाह पृथा सती ॥ 17 ॥

जेव्हा भगवान श्रीकृष्ण जाण्यासाठी निघाले तेव्हा ब्रह्मास्ताच्या ज्वालातून मुक्त झालेल्या आपल्या पुत्र आणि द्रौपदीसह सती कुंतीने या प्रकारे स्तुती केली .

कुन्त्युवाच

नमस्ये पुरुषं(न) त्वाऽऽद्य- मीश्वरं(म) प्रकृतेः(फ) परम् ।

अलक्ष्यं(म) सर्वभूताना- मन्तर्बहिरवस्थितम् ॥ 18 ॥

कुंती म्हणाली- आपण सर्व जीवांच्या बाहेर आणि आत राहत आहात तरीसुद्धा आपण प्रकृतीच्या पलीकडील आदीपुरुष परमेश्वर असल्याने इंद्रिये आणि वृत्ती यांनी पाहिले जाऊ शकत नाही. मी आपणास नमस्कार करते .

मायाजवनिकाच्छत्र- मज्ञाधोक्षजमव्ययम् ।

न लक्ष्यसे मूढदृशा, नटो नाट्यधरो यथा ॥ 19 ॥

इंद्रियाद्वारा जे काही जाणले जाते, त्याच्या तळाशी आपण विद्यमान असता परंतु आपल्या मायेच्या पडद्याने झाकलेले असतात. मी, अज्ञानी स्त्री अविनाशी, पुरुषोत्तम अशा आपणास कशी जाणू शकेल? नटाचा वेश धारण करणाऱ्यास प्रत्यक्ष पाहूनही मंदबुद्धीचे लोक ओळखू शकत नाहीत तसेच आपण आम्हास ओळखू येत नाही .

तथा परमहं(म)सानां(म), मुनीनाममलात्मनाम् ।

भक्तियोगविधानार्थं(ङ),कथं(म) पश्येम हि स्त्रियः ॥ 20 ॥

आपण शुद्ध हृदयाच्या,विवेकी,जीवनमुक्त परम हंसाच्या हृदयामध्ये आपली प्रेममय भक्ती अंकुरित करण्यासाठी अवतीर्ण झालेले आहात मग माझ्यासारखी अल्प बुद्धी स्त्री आपल्याला कशी ओळखू शकेल ?

*कृष्णाय वासुदेवाय, देवकीनन्दनाय च ।

*नन्दगोपकुमाराय, गोविन्दाय नमो नमः ॥ 21 ॥

हे श्री कृष्णा,वासुदेवा, देवकीनंदना, नंद गोपाचे लाडके बाळ,गोविंदा आपणास आमचा पुन्हा पुन्हा नमस्कार असो .

नमः(फ) पङ्कजनाभाय, नमः(फ) पङ्कजमालिने ।

नमः(फ) पङ्कजनेत्राय, नमस्ते पङ्कजाङ्घ्रये ॥ 22 ॥

ब्रह्मदेवाचे जन्मस्थान असलेल्या, ज्यांच्या नाभीतून कमल प्रगट झाले आहे, ज्यांनी सुंदर कमलांची माळ धारण केली आहे ,ज्यांचे नेत्र कमलाप्रमाणे आहेत,ज्यांच्या चरणावर कमलाचे चिन्ह आहे अशा तुम्हाला माझा वारंवार नमस्कार असो .

यथा हृषीकेश खलेन देवकी,

कं(म)सेन रुद्धातिचिरं(म) शुचार्षिता ।

विमोचिताहं(ञ) च सहात्मजा विभो,

त्वयैव नाथेन मुहुर्विपद्गणात् ॥ 23 ॥

विषान्महाग्रेः(फ) पुरुषाददर्शना-

दसत्सभाया वनवासकृच्छ्रतः ।

मृधे मृधेऽनेकमहारथास्ततो,

द्रौण्यस्त्वतश्चास्म हरेऽभिरक्षिताः ॥ 24 ॥

हे ऋषिकेशा, दुष्ट कंसाने कैद केलेल्या आणि पुष्कळ दिवस शोकग्रस्त असलेल्या देवकीचे आपण जसे रक्षण केलेत, त्याचप्रमाणे माझे आणि माझ्या पुत्रांचेही आपणच वेळोवेळी संकटांपासून रक्षण केलेत. आपण आमचे स्वामी आहात, सर्व शक्तीमान आहात. संकट निवारणाचे किती म्हणून प्रसंग सांगावेत? विष प्रयोगापासून, लाक्षागृहाला लागलेल्या भयानक आगीपासून, हिडिंब इत्यादी राक्षसांच्या तावडीतून, दृष्टांच्या द्युतसभेच्या वेळी, वनवासातील आपत्ती पासून अनेक वेळा झालेल्या युद्धाच्या वेळी महारथ यांच्या अस्त्रांपासून आणि आता अश्वत्थाम्याच्या ब्रह्मास्त्रापासून आपण आमचे रक्षण केलेत.

विपदः(स) सन्तु नः(श) शंश्वत्- तत्र तत्र जगद्गुरो ।

भवतो दर्शनं(यँ) यत्स्या- दपुनर्भवदर्शनम् ॥ 25 ॥

हे जगद्गुरु, आमच्या जीवनात पावला पावलागणिक आमच्यावर संकटे येत राहोत. कारण संकटांच्या वेळीच आपले निश्चित दर्शन होते आणि दर्शनानंतर तर जन्म मृत्यूच्या फेऱ्यातूनच सुटका होते .

जन्मैश्वर्यश्रुतश्रीभि- रेधमानमदः(फ) पुमान् ।

नैवार्हत्यभिधातुं(वँ) वै, त्वामकिञ्चनगोचरम् ॥ 26 ॥

उच्च कुळात जन्म, विद्या आणि संपत्ती यामुळे गर्विष्ठ झालेली माणसे तर आपले नाव घेऊ शकत नाहीत. कारण आपण स्वतः जवळ प्रापंचिक वस्तू आणि वासना न ठेवणाऱ्यांनाच दर्शन देता .

नमोऽकिञ्चनवित्ताय, निवृत्तगुणवृत्तये ।

आत्मारामाय शान्ताय, कैवल्यपतये नमः ॥ 27 ॥

आपण निर्धनांचे धन आहात. मायेचा प्रपंच आपल्याला स्पर्श करू शकत नाही. आपण आत्मा आनंदातच रममाण असता.आपण परम शांत स्वरूप आहात. मोक्षाचे आपणच अधिपती आहात. आपल्याला मी वारंवार नमस्कार करते .

मन्ये त्वां(ङ्) कालमीशान- मनादिनिधनं(वँ) विभुम् ।

समं(ञ्) चरन्तं(म्) सर्वत्र, भूतानां(यँ) यन्मिथः(ख्) कलिः ॥ 28 ॥

मी आपल्याला अनादी अनंत ,सर्वव्यापक ,सर्वांचे नियंते काळस्वरूप असलेले असे परमेश्वर समजते. भेदभावामुळे आपापसात कलह करणाऱ्या सर्वांमध्ये आपण मात्र समान रूपाने संचार करीत असता .

न वेद कश्चिद्भगवं(म्)श्चिकीर्षितं(न्),

तवेहमानस्य नृणां(वँ) विडम्बनम् ।

न यस्य कश्चिद्दयितोऽस्ति कर्हिचिद् ,

द्वेष्यश्च यस्मिन् विषमा मतिर्नृणाम् ॥ 29 ॥

भगवन ,आपण जेव्हा मनुष्यासारखी लीला करता तेव्हा काय करू इच्छिता? हे कोणाला समजत नाही. आपणास कोणी प्रिय नाही, कोणी अप्रिय नाही. आपल्या संबंधित मात्र लोकांची बुद्धी विषम आहे .

जन्म कर्म च विश्वात्मन्-नजस्याकर्तुरात्मनः ।
तिर्यङ्नृषिषु यादः(स)सु, तदत्यन्तविडम्बनम् ॥ 30 ॥

आपण विश्वाचे आत्मा आहात, विश्वरूप आहात. आपण जन्म घेत नाही की कर्म करीत नाही, तरीसुद्धा पशु, पक्षी, मनुष्य, ऋषी, जलचर आदी योनीत आपण जन्म घेता आणि त्या त्या योनीनुसार दिव्य कर्म सुद्धा करता ही आपली लीलाच होय .

गोप्याददे त्वयि कृतागसि दाम तावद्,
या ते दशाश्रुकलिलाञ्जनसम्भ्रमाक्षम् ।
वक्तं(न्) निनीय भयभावनया स्थितस्य,
सा मां(वँ) विमोहयति भीरपि यद्विभेति ॥ 31 ॥

जेव्हा आपण दह्याचा डेरा फोडला तेव्हा यशोदा माता रागावली आणि तिने आपल्याला बांधण्यासाठी हातात दोरी घेतली. ते पाहून आपल्या डोळ्यात अश्रू आले. त्यामुळे गालावरून काजळ ओघळू लागले ,डोळे बावरले आणि आपण मान खाली घालून उभे राहिला. तेव्हाच्या आपल्या त्या लीला , छबीची आठवण होऊन मी मोहित होऊन जाते, भयही ज्याला भीते त्याची का ही अवस्था !

केचिदाहुरजं(ञ) जातं(म्), पुण्यश्लोकस्य कीर्तये ।
यदोः(फ्) प्रियस्यान्ववाये, मलयस्येव चन्दनम् ॥ 32 ॥

आपण अजन्मा असूनही जन्म घेतल्याचे कारण सांगताना काही महापुरुष असे म्हणतात की ज्याप्रमाणे मलय पर्वताची कीर्ती पसरवण्यासाठी तेथे चंदनाची झाडे प्रगट होतात त्याप्रमाणे आपला प्रिय भक्त पुण्यश्लोक राजा यदुची कीर्ती पसरविण्यासाठी आपण त्याच्या वंशामध्ये अवतार घेतला आहे .

अपरे वसुदेवस्य, देवक्यां(यँ) याचितोऽभ्यगात् ।
अजस्त्वमस्य क्षेमाय, वधाय च सुरद्विषाम् ॥ 33 ॥

अन्य काही असे म्हणतात की वसुदेव देवकीने पूर्व जन्मामध्ये सुतपा आणि पृथ्वीच्या रूपाने आपल्याकडून हाच वर मागितला होता, म्हणूनच आपण अजन्मा असूनही जगाचे कल्याण आणि दैत्यांचा नाश करण्यासाठी त्यांचे पुत्र झालात .

भारावतारणायान्ये, भुवो नाव इवोदधौ ।
सीदन्त्या भूरिभारेण, जातो ह्यात्मभुवार्थितः ॥ 34 ॥

दुसरे काही असे म्हणतात की समुद्रात बुडणाऱ्या जहाजाप्रमाणे, दैत्यांच्या भारामुळे ही पृथ्वी अस्थिर, पीडित झाली तेव्हा ब्रह्मदेवाच्या प्रार्थनेने पृथ्वीचा भार हलका करण्यासाठी आपण प्रगट झालात .

भवेऽस्मिन् क्लिश्यमानाना- मविद्याकामकर्मभिः ।

श्रवणस्मरणार्हाणि, करिष्यन्निति केचन ॥ 35 ॥

काही महापुरुष असे म्हणतात की जे लोक या संसारात अज्ञान ,वासना आणि कर्म बंधनात जखडल्यामुळे पीडित झाले आहेत त्यांनी श्रवण आणि स्मरण करण्यायोग्य लीला करण्याच्या विचारानेच आपण अवतार धारण केलात

शृण्वन्ति गायन्ति गृणन्त्यभीक्षणशः(स्),

स्मरन्ति नन्दन्ति तवेहितं(ञ्) जनाः ।

त एव पश्यन्त्यचिरेण तावकं(म्),

भवंप्रवाहोपरमं(म्) पदाम्बुजम् ॥ 36 ॥

भक्तजन वारंवार आपल्या चरित्राचे श्रवण, गायन, कीर्तन आणि स्मरण करून आनंदीत होतात. त्यांना आपल्या चरण कमलांचे तत्काळ दर्शन होते ,त्यामुळे त्यांचा जन्म, मृत्यूचा प्रवाह कायमचा थांबतो .

अप्यद्य नस्त्वं(म्) स्वकृतेहितं प्रभो,

जिहाससिं स्वित्सुहृदोऽनुजीविनः ।

येषां(न्) न चान्यद्भवतः(फ्) पदाम्बुजात्,

परायणं(म्) राजसु योजितां(म्)हसाम् ॥ 37 ॥

भक्तांच्या इच्छा पुरविणारे,हे प्रभू, आजच आपण आपल्या आश्रयाला आलेल्या आणि सोयरे असलेल्या आम्हाला सोडून जाणार काय? राजांच्या वधाचे पाप केलेल्या आम्हाला आपल्या चरणकमला खेरीज अन्य कोणताही आश्रय नाही .

के वयं(न्) नामरूपाभ्यां(यँ),यदुभिः(स्) सह पाण्डवाः ।

भवतोऽदर्शनं(यँ) यर्हि, हृषीकाणामिवेशितुः ॥ 38 ॥

जसे जीव नसेल तर इंद्रिये शक्तीहीन होतात त्याचप्रमाणे आपण पाहिले नाही तर यदुवंशी किंवा पांडव यांच्या नावा रूपाला काय किंमत आहे ?

नेयं(म) शोभिष्यते तत्र, यथेदानीं(इ) गदाधर ।

त्वत्पदैरङ्किता भाति, स्वलक्षणविलक्षितैः ॥ 39 ॥

हे गदाधारी, आपल्या असामान्य पदचिन्हांनी युक्त अशी ही कुरुदेशाची भूमी आज जशी शोभायमान झाली आहे तशी आपल्या निघून जाण्याने राहणार नाही .

इमे जनपदाः(स) स्वृद्धाः(स), सुपक्वौषधिवीरुधः ।

वनाद्रिनद्युदन्वन्तो, ह्येधन्ते तव वीक्षितैः ॥ 40 ॥

आपल्या दृष्टीच्या प्रभावानेच हा देश धन, धान्य आणि लता वृक्षांनी समृद्ध झाला आहे. ही वने, हे पर्वत, नद्या आणि समुद्र सुद्धा आपल्या दृष्टीक्षेपानेच वृद्धिगत होत आहेत .

अथ विश्वेश विश्वात्मन्, विश्वमूर्ते स्वकेषु मे ।

स्नेहपाशमिमं(ञ) छिन्धि, दृढं(म) पाण्डुषु वृष्णिषु ॥ 41 ॥

आपण विश्वाचे स्वामी ,आत्मा आणि विश्वरूप आहात. यदुवंशी आणि पांडव यांचे विषयी माझे मनात फारच ममता निर्माण झाली आहे .आपण माझे हे स्नेह पाश तोडून टाकावेत .

त्वयि मेऽनन्यविषया, मतिर्मधुपतेऽसकृत् ।

रतिमुद्वहतादद्धा, गङ्गैवौघमुदन्वति ॥ 42 ॥

श्रीकृष्णा, ज्याप्रमाणे गंगेच्या धारा अखंडपणे समुद्राला मिळत राहतात त्याचप्रमाणे माझी बुद्धी इकडे तिकडे सैरभैर न होता केवळ आपल्यावरच निरंतर प्रेम करित राहो .

श्रीकृष्ण कृष्णसख वृष्ण्युषभावनिधुग्-

राजन्यवं(म)शदहनानपवर्गवीर्य ।

गोविन्द गोद्विजसुरार्तिहरावतार,

योगेश्वराखिलगुरो भगवन्नमस्ते ॥ 43 ॥

हे श्रीकृष्णा, अर्जुनाच्या प्रिय सख्या, यदुवंश शिरोमणी आपण पृथ्वीला भारभूत झालेल्या राज वेशधारी दैत्यांना जाळण्यासाठी अग्नी स्वरूप आहात. आपली शक्ती अनंत आहे. हे गोविंदा ,आपला हा अवतार

गाई, ब्राह्मण आणि देवता यांचे दुःख नाहीसे करण्यासाठी आहे. योगेश्वर, चराचराचे गुरु, भगवंता मी आपणास नमस्कार करते .

सूत उवाच

पृथयेत्यं(ङ्) कलपदैः(फ्), परिणूताखिलोदयः ।

*मन्दं(ञ्) जहास वैकुण्ठो, मोहयन्निव मायया ॥ 44 ॥

सूत म्हणाले- अशा प्रकारे कुंतीने मोठ्या मधुर शब्दांनी भगवंतांच्या अधिकाधिक लीलांचे वर्णन केले. हे सर्व ऐकून भगवान श्रीकृष्ण आपल्या मायेने कुंतीला मोहित करित मंद हास्य करू लागले .

तां(म्) बाढमित्युपामन्त्र्यं, प्रविश्य गजसाह्वयम् ।

स्त्रियंश्च* स्वपुरं(यँ) यास्यन्, प्रेम्णा राज्ञा निवारितः ॥ 45 ॥

ते कुंतीला म्हणाले ठीक आहे आणि तेथून हस्तीनापुराला परत आले. तेथे कुंती, सुभद्रा आदींचा निरोप घेऊन ते जेव्हा द्वारकेला जाऊ लागले , तेव्हा राजा युधिष्ठिराने त्यांना मोठ्या प्रेमाने थांबवून घेतले .

व्यासाद्यैरीश्वरेहाज्ञैः(ख्), कृष्णेनाद्भुतकर्मणा ।

प्रबोधितोऽपीतिहासैर्-नाबुध्यत शुचार्पितः ॥ 46 ॥

आपले बांधव मारले गेल्याने राजा युधिष्ठित अत्यंत शोकाकुल झाला होता. भगवंतांच्या लीलांचे मर्म जाणणारे व्यासांसारखे महर्षी आणि अद्भुत चरित्र दाखविणारे स्वतः भगवान श्रीकृष्ण यांनीही अनेक ऐतिहासिक घटना सांगून त्याला समजविण्याचा पुष्कळ प्रयत्न केला, परंतु त्याचे समाधान झाले नाही तो शोक करीतच राहिला .

आह राजा धर्मसुतंश्- चिन्तयन् सुहृदां(वँ) वधम् ।

प्राकृतेनात्मना विंप्राः(स्), स्नेहमोहवशं(ङ्) गतः ॥ 47 ॥

अहो मे पश्यताज्ञानं(म्), हृदि रूढं(न्) दुरात्मनः ।

पारं*क्यं*स्यैव देहं*स्य, बह्व्यो मेऽक्षौहिणीर्हताः ॥ 48 ॥

शौनकादीऋषींनो धर्मपुत्र , राजा युधिष्ठिर आपल्या स्वजनांच्या वधाचा विचार करकरून अविवेक युक्त चित्तामुळे स्नेह आणि मोहवश होऊन म्हणू लागला, माझ्या दुरात्म्याच्या हृदयात दृढ झालेले अज्ञान तर पहा कोल्ह्या कुत्र्यांचा आहार असलेल्या या शरीरासाठी मी अनेक अक्षौहिणी सैन्याचा नाश केला .

बाल*द्विजसुह*न्मित्र-पितृ*भ्रातृगुरु*द्रुहः ।

न मे स्यान्निरयान्मोक्षो, ह्यपि वर्षायुतायुतैः ॥ 49 ॥

मी बालक ,ब्राह्मण, सोयरे, मित्र, काका ,बंधू आणि गुरुजनांशी द्रोह केला आहे. कोट्यावधी वर्षानंतरही माझी नरकातून सुटका होणार नाही .

नैनो राज्ञः(फ्) प्रजाभर्तुर् - धर्मयुद्धे वधो द्विषाम् ।

इति मे न तु बोधाय, कल्पते शासनं(वँ)वचः ॥ 50 ॥

राजाने प्रजेचे पालन करण्यासाठी धर्म युद्धामध्ये शत्रूंचा वध केला तर त्यास पाप लागत नाही, या शास्त्र वचनाने माझे मात्र समाधान होत नाही .

स्त्रीणां(म्) मद्धतबन्धूनां(न्),द्रोहो योऽसाविहोत्थितः ।

कर्मभिर्गृहमेधीयैर्- नाहं(ङ्) कल्पो व्यपोहितुम् ॥ 51 ॥

स्त्रियांचे पती आणि बांधवांना मारल्यामुळे माझ्याकडून त्यांचा जो अपराध झाला आहे, त्याचे परिमार्जन यज्ञ यागादी कर्मांनीही मी करू शकणार नाही .

यथा पङ्केन पङ्काम्भः(स्),सुरया वा सुराकृतम् ।

भूतहत्यां(न्) तथैवैकां(न्), न यज्ञैर्मार्ष्टमर्हति ॥ 52 ॥

जसे चिखलाने गढूळ पाणी स्वच्छ करता येत नाही, मदिरेनेच मदिरेची अपवित्रता नाहीशी करता येत नाही, त्याप्रमाणे अनेक हिंसायुक्त यज्ञांनी एका प्राण्याच्या हत्येचेही परिमार्जन होत नाही .

इति* श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहं(म्)स्यां(म्) सं(म्)हितायां(म्)

प्रथम*स्कन्धे कुन्तीस्तुतिर्युधिष्ठिरानुतापो नामाष्टमोऽध्यायः ॥